

Datum: 2025-06-04

Diarienummer: Fi2025/00457

Vår referens:

mia.ahlgren@funktionsratt.se

Mottagare:

fi.remissvar@regeringskansliet.se

fi.ofa.dof.remisser@regeringskansliet.se

Funktionsrätt Sverige yttrande över AI-kommissionens färdplan för Sverige SOU2025:12

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 54 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar cirka 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Sammanfattning

AI-kommissionen har lämnat många förslag till en Färdplan för Sverige inom 10 områden. Funktionsrätt Sverige saknar konkreta förslag som rör respekt för grundläggande värderingar om rättssäkerhet, demokrati och mänskliga rättigheter samt internationella samarbeten på dessa områden. Vi saknar en **inriktning för hållbar, säker, inkluderande och ansvarsfull AI** samt förslag som inkluderar civilsamhällets roll och förutsättningar att bidra till innovationer och utveckling med respekt för rättigheter.

Funktionsrätt Sverige föreslår en färdplan med en tydligare inriktning som inkluderar förslag som rör civilsamhällets roll, och som synkas med såväl EU:s regelverk och värderingar om grundläggande rättigheter som Sveriges folkrättsliga åtaganden och den nationella digitaliseringsstrategin. Vi ställer oss också bakom [forskare som har lyft fram frågan om när AI är relevant](#) som en utgångspunkt för färdplanen.

Funktionsrätt Sveriges konkreta förslag till en tydligare färdplan:

- stärk samarbete med FN och Kanada och anta standarder för tillgängliga och jämlika AI-system som inte diskriminerar
- inrätta ett program för att finansiera innovation baserad användardriven utveckling av organisationer som representerar marginaliserade delar av befolkning i samarbete med forskning,
- säkerställ regelverk, rättssäkerhet, skadestånd och tillgång till rättvisa för personer som riskerar att diskrimineras

Artificiell Intelligens, funktionsrätt och EU-rätt

Inför regeringens ställningstagande kring färdplanen vill vi bidra till ökad kunskap om funktionsrättsperspektiv och sätta förslagen i relation till EU-rätt. Detta bidrar också till regeringens ambition att: "Personer med funktionsnedsättning ska kunna vara fullt delaktiga i samhället utan att utsättas för diskriminering. Att integrera funktionsrättsperspektivet i fler politik- och samhällsområden är fortsatt i fokus."

Sverige har liksom EU och drygt 190 medlemmar i FN antagit Funktionsrättskonventionen som är den första kärnkonvention som omfattar informations- och kommunikationsteknologi IKT. Ett allmänt åtagande handlar om universell utformning och forskning (artikel 4.1.f) I en [FN-rapport om AI från 2022](#) lyfts förslag för att möta risker och öka möjligheter samt vikten av att stärka funktionsrättsorganisationernas roll. Sverige har fått [rekommendationer från FN:s övervakningskommitté 2024](#) om att bland annat säkerställa funktionsrättsorganisationernas medverkan i standardisering. Även [EU fick rekommendationer i april 2025](#) med några direkta referenser till AI som rör integritet och diskriminering. [AI-förordningen relaterar till konventionen och till obligatoriska tillgänglighetskrav](#) i EU:s tillgänglighetslag ([European Accessibility Act](#)).

En svensk färdplan för AI i ett globalt sammanhang

En svensk färdplan för AI behöver synkas globalt, med såväl EU:s reglering och policy som med den nationella digitaliseringsstrategin där prioriteringar som rör inkludering, tillgänglighet och rättigheter omnämns. Men varken strategin eller betänkandet har förslag som stärker civilsamhällets roll. Under arbete med EU:s digitala agenda för 15 år sedan var funktionsrättsorganisationer involverade och visade goda resultat med användardrivna innovationer. Detta har ersatts av ett perspektiv där civilsamhället reduceras till passiva mottagare av insatser för ökad digital kompetens och förmåga, inte till aktiva medskapare.

Funktionsrätt Sverige lyfte redan 2019 möjligheter med universell utformning eller inkluderande design, samt risker och lösningar med [AI som inte diskriminerar](#) tillsammans med forskaren Jutta Treviranus med över 40 års erfarenhet. Under det svenska ordförandeskapet i EU 2023 anordnade vi en AI-konferens. Vi fortsätter att inspireras av [Kanadas regerings finansiering av forskning och standardisering](#) om tillgänglighet som möjliggör medverkan från funktionsrättsorganisationer.

Funktionsrätt Sverige föreslår att regeringen stärker samarbetet med FN och Kanada om tillgänglig och jämlik AI. I detta ingår att som ett första steg samarbete kring att anta och sprida [Accessible and equitable AI-systems](#) som avser att hindra diskriminering.

Funktionsrättsorganisationers roll i användardriven AI

Sverige var en gång i tiden föregångare med så kallad participatory design, att skapa lösningar **med** eller till och med **av** användare i "marginalen" i stället för att skapa lösningar "för" andra. Men förutsättningarna för civilsamhället att bidra till innovativa lösningar på egna villkor har försämrats. Frågorna har lyfts nyligen från [nordiska funktionsrättsorganisationer](#) till Nordiska rådet som ska lansera en resolution om inkluderande AI på FN statspartskonferens i juni 2025, men utan att involvera organisationerna själva i framtagandet av texten.

Funktionsrätt Sverige föreslår att regeringen inrättar ett särskilt program för att finansiera innovation baserad på användardriven utveckling av organisationer som representerar marginaliserade delar av befolkning i samarbete med forskning.

Respekt för rättigheter i AI-förordningen och EU-policy

Det har bara gått några år sedan Sam Altman (ledare för OpenAI) gick ut i media och bad om reglering av AI. Nu ser vi med oro på hur EU som verkade gå före med beslut om AI-förordning snabbt tycks urholka regelverket. Vi lämnade [remissvar om direktiv om skadeståndsansvar](#), ett förslag som EU dragit tillbaka. Fragmentiseringen av beslutsfattande och den globala kapplöpningen som drivs av snabba ekonomiska vinster ökar allvarliga risker för att AI-system används innan de är säkra, vilket kan få katastrofala följder. Vi ser att människor som bryter från majoritetsnormer utestängs i allt snabbare utsträckning. Tillsammans med [European Disability Forum arbetar vi med att bidra till EU:s AI-policy](#).

Funktionsrätt Sverige förslår att regeringen aktivt driver på reglering som styrs av rättssäkerhet och tillgång till rättvisa för personer som riskerar att diskrimineras. Detta omfattar tydliga regelverk med förutsättning för skadestånd samt för Diskrimineringsombudsmannen att undersöka och säkerställa skydd för individer.

Kunskapen om konsekvenser av AI för personer som möter funktionshinder behöver stärkas och lösningar utvecklas för att skapa förutsättningar för bred nytta i samhället. Låt Sverige stå för en **inriktning för hållbar, säker, inkluderande, ansvarsfull** och rättssäker AI där civilsamhället får förutsättningar att bidra.

Med vänliga hälsningar

Nicklas Mårtensson
Ordförande Funktionsrätt Sverige